АНАЛІТИЧНИЙ ЦЕНТР
СУЧАСНОЇ ГУМАНІТАРИСТИКИ

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ: ІНТЕГРАЛЬНИЙ ПОГЛЯД НА НОВУ ЦИФРОВУ РЕАЛЬНІСТЬ

МОНОГРАФІЯ

Генеза та філософія ШІ: від алгоритмічних витоків до концепції «цифрового розуму» та етики суб'єктності

ШІ в архітектурі суспільних відносин: трансформація публічного врядування, нові горизонти культури та генеративного мистецтва

Освіта та мова: стратегії збереження української мови в цифровому просторі та адаптація вищої школи до епохи LLM-моделей

Правовий ландшафт нової реальності: інтелектуальна власність та правова відповідальність алгоритмів

Економіка алгоритмів: трансформація ринку праці та нова парадигма продуктивності

Безпековий вимір: ШІ у кіберпросторі, аналіз великих даних та етичні межі застосування технологій в оборонній сфері

АНАЛІТИЧНИЙ ЦЕНТР СУЧАСНОЇ ГУМАНІТАРИСТИКИ

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ: ІНТЕГРАЛЬНИЙ ПОГЛЯД НА НОВУ ЦИФРОВУ РЕАЛЬНІСТЬ

Монографія

Харків
«Право»
2026

DOI: https://doi.org/10.31359/9786178852412
УДК 004+14+16+32+33+34+35+37
Ш94

Авторський колектив:
Л. М. Алексеєнко, доктор економічних наук, професор; *С. С. Бескаравайний*, кандидат філософських наук, доцент; *О. В. Квасниця*, кандидат економічних наук, доцент; *З. О. Коваль*, кандидат економічних наук, доцент; *Л. Ю. Ковтунова*, кандидат юридичних наук; *О. В. Когут*; *М. А. Козловець*, доктор філософських наук, професор; *О. М. Кривонос*, кандидат педагогічних наук, доцент; *О. О. Рябуха*; *Г. Л. Рябцев*, доктор наук з державного управління, професор; *М. В. Сінельнікова*, кандидат філософських наук, доцент; *М. П. Требін*, доктор філософських наук, професор; *О. І. Тулай*, доктор економічних наук, професор; *Л. С. Шевченко*, доктор економічних наук, професор

Рецензенти:
В. С. Бліхар – доктор філософських наук, професор (Львівський державний університет внутрішніх справ);
О. О. Дмитрик – доктор юридичних наук, професор (Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого);
В. Ф. Смолянюк – доктор політичних наук, професор, заслужений працівник освіти України (Військова академія імені Євгенія Березняка)

Рекомендовано до видання вченою радою
ГО «Аналітичний центр сучасної гуманітаристики»
(протокол № 6 від 22 вересня 2026 р.)

Штучний інтелект: інтегральний погляд на нову цифрову реальність
Ш94 : монографія / [Л. М. Алексеєнко, С. С. Бескаравайний, О. В. Квасниця та ін.] ; Аналіт. центр сучас. гуманітаристики. – Харків : Право, 2026. – 294 с. – DOI: https://doi.org/10.31359/9786178852412.
ISBN 978-617-8852-41-2

Колективну монографію присвячено комплексному міждисциплінарному дослідженню феномену штучного інтелекту (ШІ) як фундаментального чинника розвитку сучасної цивілізації. Проаналізовано філософські та генетичні витоки «цифрового розуму», досліджено трансформацію суспільних відносин, публічного врядування та культури під впливом генеративних технологій. Особливу увагу приділено адаптації вищої освіти до епохи LLM-моделей, а також правовому регулюванню інтелектуальної власності та відповідальності алгоритмів. Окреслено економічні наслідки впровадження ШІ на ринку праці та висвітлено безпековий вимір використання технологій у кіберпросторі та оборонній сфері.

УДК 004+14+16+32+33+34+35+37

© Алексеєнко Л. М., Бескаравайний С. С., Квасниця О. В. та ін., 2026
© ГО «Аналітичний центр сучасної гуманітаристики», 2026
© ТОВ «Видавничий дім «Право», 2026

ISBN 978-617-8852-41-2

Зміст

Розділ 1
Концептуальні виміри та суспільні трансформації ШІ: від філософських витоків до нових реалій врядування й культури
1.1. Чотири базові проблеми осмислення загального штучного інтелекту (*Бескаравайний С. С.*).. 5
Список використаних джерел. 29
1.2. Штучний інтелект і трансформація цифрового врядування: від електронних послуг до інтелектуальної держави (*Рябуха О. О., Рябцев Г. Л.*) 31
Список використаних джерел. 59
1.3. Чи впорається культура з викликами сучасної технологічної епохи? (*Сінельнікова М. В.*)..... 61
Список використаних джерел. 72

Розділ 2
Штучний інтелект у просторі освіти і права: трансформація пізнання та регулювання цифрових активів
2.1. Генеративний штучний інтелект і трансформація суб'єкта пізнання в цифровій освіті (*Козловець М. А., Кривонос О. М.*) 76
Список використаних джерел. 100
2.2. Цифрова трансформація авторського права: соціально-філософські виміри доступності інформації (*Когут О. В.*) 107
Список використаних джерел. 133
2.3. Синтетичні зображення спортсменів: охороноздатність та ризики порушення прав інтелектуальної власності за законодавством України (*Ковтунова Л. Ю.*) 138
Список використаних джерел. 154

Розділ 3
Економіка алгоритмів: трансформація ринку праці та нова парадигма продуктивності
3.1. Економіка штучного інтелекту: бізнес і конкуренція (*Шевченко Л. С.*)..... 156
Список використаних джерел. 178
3.2. Алгоритмізація економіки як детермінанта трансформації адаптивних стратегій розвитку підприємств (*Коваль З. О.*)..... 182
Список використаних джерел. 195

3.3. Управління персональними фінансами територіально-господарських систем: поведінкові детермінанти та інформаційно-комунікаційне забезпечення євроінтеграційної згуртованості (*Квасниця О. В.*) 197
Список використаних джерел. 210

Розділ 4
Безпековий вимір: ШІ в кіберпросторі, аналіз великих даних та етичні межі застосування технологій в оборонній сфері
4.1. Міжнародна інтеграція та національні параметри безпекового простору: від бізнес-комунікацій до багаторівневого трансферу оборонних технологій в умовах нової цифрової реальності (*Тулай О. І., Алексеєнко Л. М.*). 216
Список використаних джерел. 231
4.2. Онтологічна трансформація дипломатії в алгоритмічному середовищі: від «розумної сили» до дипломатії даних (*Требін М. П.*). 238
Список використаних джерел. 261
4.3. Трансформаційні вектори розвитку інституту кібердипломатії в умовах експансії технологій штучного інтелекту (*Требін М. П.*). 264
Список використаних джерел. 287

Авторський колектив. 292

Розділ 4

БЕЗПЕКОВИЙ ВИМІР: ШІ В КІБЕРПРОСТОРІ, АНАЛІЗ ВЕЛИКИХ ДАНИХ ТА ЕТИЧНІ МЕЖІ ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ В ОБОРОННІЙ СФЕРІ

4.1. Міжнародна інтеграція та національні параметри безпекового простору: від бізнес-комунікацій до багаторівневого трансферу оборонних технологій в умовах нової цифрової реальності

Тулай Оксана Іванівна
доктор економічних наук, професор
завідувач кафедри міжнародних відносин та дипломатії
Західноукраїнський національний університет (м. Тернопіль)

Алексеєнко Людмила Михайлівна
доктор економічних наук, професор
професор кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін
Нововолинський навчально-науковий інститут економіки та менеджменту
Західноукраїнського національного університету (м. Нововолинськ)

Міжнародна інтеграція та національні параметри безпекового простору і оборонного потенціалу визначаються комунікацією профілюючих цифрових технологій (штучний інтелект, автономні робототехнічні комплекси, кіберфізичні системи, аналітика великих масивів даних)[1]. Упровадження таких рішень у систему стратегічного

[1] Див.: Alekseyenko L. M., Tulai O. I., Artemenko L. B. Digital Technologies in the Transformation of the Global Financial Security System: a Theoretical and Social Concept.

resources/official-texts/2021/10/22/summary-of-the-nato-artificial-intelligence-strategy.
40. Taddeo M., McNeish D., Blanchard A., Edgar E. Ethical Principles for Artificial Intelligence in National Defence. *Philosophy & Technology*. 2021. Vol. 34. P. 1707–1729. DOI: https://doi.org/10.1007/s13347-021-00482-3.
41. The State of Defence Tech 2025. *Dealroom.co*. September 29, 2025. URL: https://dealroom.co/reports/the-state-of-defence-tech-2025/.
42. Tulai O., Alekseyenko L., Dmytryshyn M., Yatsukh R., Zapolskyi O., Bilan O. Adaptive Information of the Financial System to the Challenges of Global Uncertainty. *Tech Fusion in Business and Society: Harnessing Big Data, IoT, and Sustainability in Business. Vol. 2 /* Reem Khami Hamdan (ed.). Cham: Springer, 2025. P. 165–178. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-031-84636-6_14.
43. Ukraine's economic reconstruction: Addressing territorial inequalities, consolidating regional policy and reaping the benefits of EU integration. Gütersloh: Bertelsmann Stiftung, 2023. 60 p. URL: https://wiiw.ac.at/ukraine-s-economic-reconstruction-addressing-territorial-inequalities-consolidating-regional-policy-and-reaping-the-benefits-of-eu-integration-dlp-6718.pdf.
44. Vaseashta A. Existential risks associated with dual-use technologies. *Proceedings of the Stanford Existential Risks Conference*. 2023. P. 156–170. DOI: https://doi.org/10.25740/ZY474YF0050.
45. Vaseashta A. Existential Risks with Dual-Use Technologies Across Nano, Cyber, and CBRN Domains. *Nanotechnological Advances in Environmental, Cyber* and CBRN Security / Plamen Petkov, Mohamed Essaid Achour, Cyril Popov (eds.). Dordrecht: Springer, 2025. P. 3–27. DOI: https://doi.org/10.1007/978-94-024-2316-7_1.
46. Vasylkiv O., Bilovus L., Dmytryshyn M., Tulai O., Alekseyenko L., Stetsko M. Information and Communication Approaches to Managing Innovative Technologies for Hedging Global Risks of Social Inclusion. *Generative AI in Finance and Law: Innovation, Regulation, and Technological Developments /* Nadia Mansour, Lorenzo M. Bujosa Vadell (eds). Cham: Springer, 2026. P. 521–531. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-032-13485-1_47.
47. Vaynman J., Tristan A. Dual use deception: How technology shapes cooperation in international relations. *International Organization*. 2023. Vol. 77, Issue 3. P. 599–632. DOI: 10.1017/S0020818323000140.

Наукове видання

Алексеєнко Людмила Михайлівна,
Бескаравайний Станіслав Сергійович,
Квасниця Оксана Василівна та ін.

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ: ІНТЕГРАЛЬНИЙ ПОГЛЯД НА НОВУ ЦИФРОВУ РЕАЛЬНІСТЬ

Монографія

Редактор *Т. О. Чернишова*

Підписано до друку 28.09.2026. Формат 60×84/16.
Ум. друк. арк. 17. Обл.-вид. арк. 13. Тираж 100 пр. Зам. № 762

ТОВ «Видавничий дім «Право»,
вул. Харківських Дивізій, 11/2, м. Харків, Україна
Для кореспонденції: а/с 822, м. Харків, 61023, Україна
Тел.: (050) 409-08-69, (067) 574-81-20
Вебсайт: https://pravo-izdat.com.ua
E-mail для замовників послуг: verstka@pravo-izdat.com.ua
E-mail для покупців: sales@pravo-izdat.com.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 8024 від 05.12.2023

Виготовлено ТОВ «Промарт Плюс»,
вул. Весніна, 12, м. Харків, 61023, Україна
Тел. (097) 445-07-79
Вебсайт: https://promart.in.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 8388 від 16.07.2025